

Οι τάσεις του διεθνούς συστήματος και η Ελλάδα...

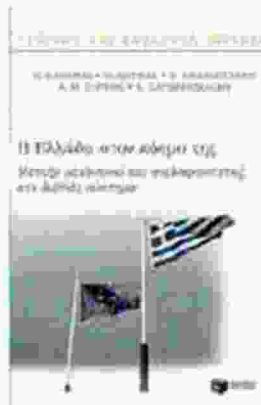
Με τη ματιά πέντε ακαδημαϊκών αναδεικνύεται η ψευδαισθηση πως η ένταξή μας στη Δύση συνεπάγεται και σύγκλιση

**Π. ΚΑΖΑΚΟΣ, Μ. ΚΟΥΜΑΣ,
 Χ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, ΑΓΓ. Μ. ΣΥΡΙΓΟΣ,
 ΕΥ. ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (επιμ.)**
Η Ελλάδα στον κόσμο της:
μεταξύ ρεαλισμού και ανεδαφικότητας
στο διεθνές σύστημα
 εκδ. Πατάκη, 2016
 σελ. 290

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΙΑ***

Το βιβλίο «Η Ελλάδα στον κόσμο της» προσφέρει μια εμπειριστατώμενη προσέγγιση της θέσης της Ελλάδας στον σύγχρονο κόσμο. Μέσα από τη ματιά πέντε αξιόλογων ακαδημαϊκών, προσδιορίζονται με τρόπο επιστημονικό αλλά εύπεπτο οι τάσεις του διεθνούς συστήματος από το 1970 και μετά (με έμφαση στη μεταψυχροπολεμική περίοδο), οι αντανακλάσεις του στο περιφερειακό γίγνεσθαι που αφορά πρωτίστως τη χώρα μας, με το τελευταίο κομμάτι να αφιερώνεται στην αποτίμηση των βασικών παραμέτρων των ελληνικής εξωτερικής πολιτικής τον 21ο αιώνα.

Ο τίτλος του βιβλίου είναι περιπαικτικός, με ισχυρές δόσεις σαρκασμού της εσωστρέφειας που υποβαθμίζει τη σημασία των διεθνών ανακατατάξεων, χάριν της ψευδαισθησης πως η ένταξή μας στους δυτικούς θεσμούς συνεπάγεται και ουσιαστική σύγκλιση με αυτούς. Στην πραγματικότητα, προσαρμοστήκαμε, ως κοινωνία, σε ένα στρεβλό καταναλωτικό υπόδειγμα δυτικής προέλευσης, χωρίς, ωστόσο, να υιοθετήσουμε τα σωστά σημεία του μοντέλου διακυβέρνησης ή τις αμφίδρομες σχέσεις σεβασμού και ορίων μεταξύ κράτους και πολίτη. Ως αποτέλεσμα, το ενδιαφέρον για το διεθνές περιβάλλον και τις δυναμικές του ήταν μονίμως περιορισμένο, ενώ τις περισσότερες φορές γίνονταν αντιληπτές υπό το πρίσμα ζητημά-

Η Ελλάδα αποδέχεται τυπικούς κανόνες του διεθνούς και ευρωπαϊκού συστήματος, αλλά παραμένει εσωτερικά «ορμώμενη», συχνά αψηφώντας τα δεδομένα του.

των ελληνικού ενδιαφέροντος (π.χ. ελληνοτουρκικά). Είναι δε χαρακτηριστικό πως, λόγω της βεβαιότητας για την «ακλόνητη» θέση μας στην ευρωπαϊκή οικογένεια, με ορισμένες εξαιρέσεις, δεν λάβαμε τις αναγκαίες πρόνοιες πραγματικής εμβάθυνσης στο ευρωπαϊκό καθεστώς.

Ο Πάνος Καζάκος παρατηρεί την «όλο και λιγότερο ισορροπημένη ένταξη της χώρας στην παγκόσμια οικονομία», εντοπίζοντας μία αντίφαση: η Ελλάδα να αποδέχεται τυπικούς κανόνες του διεθνούς και ευρωπαϊκού συστήματος, αλλά να παραμένει εσωτερικά «ορμώμενη» συχνά αψηφώντας τα δεδομένα του. Επακόλουθα, καθίσταται αδήριτη η ανάγκη δημιουργικής προσαρμογής στο ευρωπαϊκό περιβάλλον. Ο Ευάνθης Χατζηβασιλείου, καταγράφοντας τον αντικτυπο της γεωγρα-

Στην πραγματικότητα, προσαρμοστήκαμε, ως κοινωνία, σε ένα στρεβλό καταναλωτικό υπόδειγμα δυτικής προέλευσης, χωρίς, ωστόσο, να υιοθετήσουμε τα σωστά σημεία του μοντέλου διακυβέρνησης.

φίας, όχι στατικά αλλά διατρέχοντας τη νεότερη ελληνική ιστορία, συμπεραίνει πως η οργανική σχέση με τη Δύση αποτελεί βασικό εργαλείο διαχείρισης των αμειλικτων προβλημάτων που εγείρει η γεωγραφική μας θέση. Από την άλλη, η παρουσία μας στη νοτιή γραμμή μεταξύ αποσταθεροποίησης και σταθερότητας μας καθιστά εκ των πραγμάτων κομβικό περιφερειακό παίκτη, με τα Βαλκάνια να αθροίζονται εκ νέου στις εστίες σύγκρουσης.

Ο υπότιτλος του βιβλίου, «Μεταξύ ρεαλισμού και ανεδαφικότητας στο διεθνές σύστημα», υποδηλώνει τη συνεχή σύγκρουση μεταξύ μηχανιστικών αντιλήψεων και θεωριών συνωμοσίας περί δυνάμεων που ελέγχουν τα πάντα, στις οποίες επιρρίπτεται με ιδιαίτερη ευκολία η ευθύνη μας ως αποτυχιών, οδηγώντας στην ελλιπή κατανόηση του κόσμου

και της αναγνώρισης ότι η λειτουργία του διεθνούς συστήματος συνεπάγεται υψηλό βαθμό εγρήγορσης, συνεπή παρακολούθηση των τάσεων, ανάπτυξη κατάλληλων συμμαχιών, ακόμη και εντός υπερεθνικών οργανισμών, όπως η Ε.Ε., και συνεχείς προσαρμογές στα νέα δεδομένα. Οι συγγραφείς αποτυπώνουν με εύστοχο τρόπο τις διεθνείς και σύγχρονες τάσεις, βοηθώντας στην καλύτερη κατανόηση της νέας, αρκετά σύνθετης, πραγματικότητας.

Ενδεικτικά, ο Χαράλαμπος Παπασωτηρίου διαπιστώνει πως η ελληνική κρίση ανέδειξε σοβαρούς περιορισμούς στην ικανότητα να υιοθετούνται δυτικά πρότυπα και αναδεικνύει τις παθογένειες που δεν μας επέτρεψαν να επωφεληθούμε από συγκυρίες, όπως τα χαμηλά επιτόκια της Ευρωζώνης, επιλέγοντας τον δανεισμό για τη δι-

εύρυνση του πελατειακού κράτους. Μάλιστα, στον γενικότερο αποπροσανατολισμό των τελευταίων ετών προστέθηκαν φωνές που επέκριναν διαδοχικές κυβερνήσεις για την απροθυμία να προσφύγουν σε Ρωσία και Κίνα για τη χρηματοδοτική μας στήριξη, ενώ στην πραγματικότητα μόνον η Δύση είχε την ικανότητα και τη βούληση να σηκώσει αυτό το βάρος.

Ο Αγγελος Συρίγος, από την πλευρά του, περιγράφοντας το μεταναστευτικό ζήτημα και τις παραδοξότητες της ευρωπαϊκής πολιτικής, αφενός αναγνωρίζει την ανάγκη διατήρησης των δεσμών των αποδημομένων Ελλήνων με την πατρίδα τους, ώστε να διευκολυνθεί όταν συντρέξουν οι προϋποθέσεις η επιστροφή τους, αφετέρου προειδοποιεί για τις αρνητικές συνέπειες που θα έχει η παράνομη μετανάστευση για την κοινωνική συνοχή και ειρήνη, εφόσον δεν αντιμετωπιστεί με αποτελεσματικό τρόπο, πάντα συμβατό με το διεθνές δίκαιο.

Ο Γάλλος οικονομολόγος Ζαν-Μπατίστ Σε είχε πει πως «η ιστορία δεν είναι χρήσιμη επειδή διαβάζει καιείς εκεί το παρεθόν, αλλά επειδή διαβάζει το μέλλον». Ετσι, η συμβολή του Μανόλη Κούμα στο πνεύμα είναι ουσιαστική, καθώς αναλύει εν συντομία τα ορόσημα της στοχοθεσίας του ελληνικού κράτους από το 1830 και εν συνεχεία της ένταξής τους στον ανεπτυγμένο κόσμο, εκτιμώντας ότι ο δυτικός πολιτισμός κατέστη αναπόσπαστο κομμάτι της εθνικής μας ταυτότητας.

Εν τέλει, ο αναγνώστης συνειδητοποιεί πως οι ταχείς εναλλαγές στο διεθνές γίγνεσθαι δεν επιτρέπουν στην Ελλάδα να βρίσκεται «στον κόσμο της».

* Ο Δρ Κωνσταντίνος Φίλιας είναι διευθυντής Ερευνών του Ινστιτούτου Διεθνών Σχέσεων.